

Sammanfattning

Uppdraget

Utredningens uppdrag har varit att undersöka möjligheterna att, och vid behov föreslå, som villkor för serveringstillstånd eller på annat sätt uppställa krav på utbildning av tillståndshavare, serveringsansvarig personal eller andra som arbetar på serveringsställen. Utredningen har också haft i uppdrag att lämna förslag på hur diskriminering på serveringsställen skall förhindras eller försväras genom ändringar i alkohollagen (1994:1738) och att uppmärksamma möjligheterna att genom utbildningsinsatser motverka diskriminering.

Överväganden och förslag

Krav på utbildning för serveringstillstånd

Det är viktigt att frågan huruvida den som ansöker om serveringstillstånd har tillräckliga kunskaper för att meddelas sådant tillstånd, bedöms lika oavsett i vilken kommun serveringstillstånd söks. Det förekommer att de som har meddelats serveringstillstånd inte har de kunskaper som krävs för att kunna servera alkoholdrycker på ett ansvarsfullt sätt. Utredningen föreslår därför att ett krav för att kunna beviljas serveringstillstånd skall vara att sökanden har genomgått viss föreskriven utbildning (tillståndsutbildning) och har avlagt ett prov med godkänt resultat. Utbildningen skall omfatta de moment som anges i det måldokument som är de s.k. krögarutbildningarnas utgångspunkt. Därutöver skall utbildningen även omfatta rättsregler, företagsledning och ekonomisk ledning av ett företag, personal och arbetsmiljö samt hur man kan motverka sådan brottslig verksamhet som har en koppling till restaurangmiljön. Vid tillfälliga tillstånd för servering i slutna sällskap skall dock tillstånd

kunna meddelas enligt de regler som idag gäller för sådana tillstånd. För dem som innan lagen trätt ikraft, under de senaste fem år innehaft serveringstillstånd under minst tre år skall det vara möjligt att i stället avlägga ett kontrollprov. Statens folkhälsoinstitut skall utfärda närmare föreskrifter om innehållet i utbildningen, med tillstånd för de utbildningsföretag som skall anordna utbildning och utöva tillsyn över dessa samt genomföra examination av dem som avser att söka serveringstillstånd.

Krav på dem som utses som serveringsansvariga

De olägenheter som ibland uppstår vid servering av alkoholdryck utgör skäl för att ställa större krav på dem som anmäls som serveringsansvariga. Enligt utredningens förslag skall den som anmäls som serveringsansvarig, förutom att uppfylla kravet på lämplighet för uppgiften, ha fyllt 20 år och även ha genomgått erforderlig utbildning. Statens folkhälsoinstitut skall meddela närmare föreskrifter om erforderlig utbildning för serveringsansvariga och meddela tillstånd för utbildningsföretag som vill bedriva sådan utbildning. Myndigheten skall också ha tillsyn över utbildningsföretag som har tillstånd att driva utbildning av serveringsansvariga. Gymnasieskola med motsvarande utbildning skall inte behöva tillstånd och inte heller sådan utbildning som anordnas av kommun, länsstyrelse eller landsting. Den som genomför utbildning som uppfyller kraven för att utses som serveringsansvarig skall utfärda intyg till elever som genomgått utbildningen.

Utbildning av övrig personal inom restaurangnäringen och program för egentillsyn

Utredningen anser att det arbete som påbörjats med STAD-modellen bör fortsätta. Statens folkhälsoinstitut och länsstyrelse bör få i uppdrag att även fortsättningsvis arbeta för att sprida utbildning i ansvarsfull alkoholserving enligt STAD-modellen. Utredningen anser inte att några krav på utbildning av övrig personal inom restaurangnäringen skall anges i alkohollagen.

För att även sådan personal som inte utsetts som serveringsansvarig, skall få den kunskap som behövs för att kunna utföra uppgiften att servera alkoholdrycker på ett ansvarsfullt sätt föreslår

redningen också att restauranger med serveringstillstånd skall vara skyldiga att utöva egen särskild tillsyn samt att utarbeta särskilda program för detta. Sådana program skall beskriva bl.a. hur personalen skall ges information om alkohollagens bestämmelser samt vilka rutiner som skall tillämpas vid servering av alkoholdrycker.

Ordningstvakterna är viktiga i samspelet kring att säkerställa att alkoholservice sker på ett ansvarsfullt sätt. Utredningen föreslår därför att Rikspolisstyrelsen bör få i uppdrag att införa utbildning i ansvarsfull alkoholservice som en del av ordningstvaktutbildningen.

Åtgärder för att motverka diskriminering i restaurangmiljö

Under framför allt senare år har rapporterna om att diskriminering förekommer i relativt stor omfattning i restaurangmiljö ökat kraftigt. Med hänsyn till att ett stort antal människor upplever att de blir diskriminerade på restauranger och nattklubbar, oaktat det arbete som bedrivs för att motverka diskriminering, finns det enligt utredningens mening starka skäl att även utnyttja de möjligheter som alkohollagen ger när det gäller att motverka diskriminering vid restauranger med serveringstillstånd.

Utredningen föreslår därför att det vid upprepad diskriminering på grund av kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder skall vara möjligt att återkalla serveringstillstånd som tillåter servering till allmänheten.

Den utbildning som enligt utredningens förslag skall vara obligatorisk för tillståndshavare och serveringsansvariga och annan utbildning som vänder sig till övrig personal inom restaurangnäringen skall även innehålla frågor om diskriminering, vilka regler som gäller och hur diskriminering kan motverkas. Den tillsyn som skall ske när det gäller ordningstvakter är också en viktig del i arbetet att motverka diskriminering och regeringen bör därför ge Rikspolisstyrelsen och länsstyrelserna i uppdrag att arbeta för en förbättrad tillsyn över ordningstvakter och bevakningsföretag.

Administrativa ingripanden och villkor

Utredningen har uppmärksammat att det i den svenska alkohollagen saknas möjlighet att under en viss bestämd kortare tid förbjuda alkoholservice. Denna möjlighet finns i flera andra länder och har bl.a. använts i arbetet för att motverka diskriminering. Utredningen föreslår att serveringsstillstånd som tillåter servering till allmänheten skall kunna återkallas även för viss bestämd tid, dock högst en månad. Sådan tidsbegränsad återkallelse skall kunna ske när det inte endast tillfälligt uppkommer ofägenheter i fråga om ordning och nykterhet, när tillståndshavaren inte följer bestämmelserna i alkohollagen eller föreskrifter eller villkor som meddelats med stöd av den, när tillståndshavaren tillåter brottslig verksamhet på serveringsstället samt när upprepad diskriminering förekommit vid serveringsstället.

Utredningen anser också att regeringen bör utreda möjligheten att införa regler som gör det möjligt för polismyndigheten att omedelbart förbjuda alkoholservice när det på serveringsstället sker servering i stor omfattning till underåriga eller till personer som är märkbart påverkade av alkohol eller annat berusningsmedel.

Konsekvenser

Utredningens förslag innebär att Statens folkhälsoinstitut får tillkommande arbetsuppgifter i form av examinationsverksamhet, meddelande av tillstånd för utbildningsföretag och tillsyn över dessa företag samt att ta fram närmare riktlinjer och föreskrifter för utbildning och examination.

Flera av utredningens förslag underlättar kommunens arbete med tillståndsgivning och tillsyn då utbildnings- och kunskapskravet blir enhetligt över hela landet. Möjligheten att återkalla serveringsstillståndet under en viss kortare tid för att ge tillståndshavaren tillfälle att komma till rätta med missförhållanden som upptäckts vid tillsyn ger kommunerna utrymme för mer nyanserade bedömningar och blir ett viktigt verktyg som förstärker tillsynsarbetet. Utredningens förslag om krav på utbildning hos dem som utses som serveringsansvariga kan dock antas innebära en viss ökad kontroll från kommunen som tillsynsmyndighet. Även förslaget om att upprepad diskriminering vid serveringsstället skall utgöra grund för

återkallelse av serveringstillstånd innebär ett visst ökat tillsynsansvar för kommunerna.

Förslaget om att viss utbildning och avlagt prov skall vara en förutsättning för att kunna beviljas serveringstillstånd medför en kostnad för dem som avser att starta verksamhet som innebär servering av alkohol. Detta krav blir dock lika för alla, oavsett vilken kommun tillstånd söks i, vilket gör verksamheten mer konkurrensneutral. Den omständigheten att endast personer med erforderlig utbildning skall kunna utses som serveringsansvariga kan för små restauranger, där ägaren arbetar tillsammans med någon eller några få anställda, innebära vissa övergående störningar i verksamheten samt kostnader för utbildning.

Förslagen om krav på obligatorisk utbildning och godkänd examen för att beviljas serveringstillstånd och krav på viss utbildning för att kunna utses som serveringsansvarig kan medföra vissa svårigheter för personer med utländsk bakgrund eller med vissa funktionshinder. Utredningen anser att dessa problem bör kunna lösas på ett tillfredsställande sätt. Utbildningen och examinationen kan utformas på sådant sätt att alla kan tillgodogöra sig utbildningen och utifrån likartade förutsättningar avlägga examen.